

styli 17 locus

Publicació d'Iniciativa Cultural de la Franja: una eina d'intercanvi literari

Dietaris

El dietarisme en les lletres catalanes és força abundant, potser també perquè en moltes persecucions que ha patit l'escriptura en la nostra llengua ha estat una manera de mantenir-la viva, encara que ho fos en secret –penso especialment en els dietaris d'en Serrahima i d'en Manent de la darrera feixistada, i entre nosaltres el d'en Vallès. El dietarista no té cap pressa en la publicació, encara que aquesta siga el propòsit remot, fins i tot en els casos, prou freqüents, quan el mateix dietarista nega arravatadament que el seu propòsit siga de publicar. L'autor de dietari posa en paper allò que li passa i observa, o que el fa reflexionar en el dia a dia.

Vallès declara que escriu el seu Dietari de Guerra “ només per a servir de guió a la memòria” (p. 85) malgrat sovintejar-hi emocions, reflexions i pensaments. Tot dietari, per més que l'escriptor pretenga que es només un amuntegament pelat i sull de notícies, pensat sovint com a canemàs per a unes futures memòries o altres textos, sempre deixa trasparar el jo de l'autor, o aquest pot prescindir completament dels fets del moment i omplir-lo del tot amb meditacions atemporals, en principi breus –l'escriptura diària no sol donar per a més–, si bé en alguns casos poden ser prou llargues. Quan preparàvem aquest número d'Styli locus vam demanar col·laboració als nostres lectors perquè ens trametessen mostres de possibles dietaris seus. En aquest context rebérem una proposta d'incloure textos de blog com a propis de dietaris. Tanmateix des del Consell de Redacció d'aquesta revista vam entendre que no els podíem considerar dietaris, ja que a pesar de considerables semblances entre dietaris i blogs –ambdós tenen com a prò-

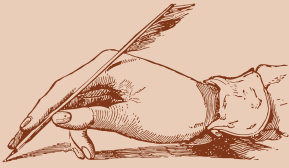
pies la immediatesa i la relativa brevetat del dia a dia–, es diferencien sobretot perquè els textos dels blogaires són de publicació immediata, mentre que els dels dietaristes ho són de remota. La reflexió no ha estat debades, i en propers números podríem tractar dels textos de blogaires.

Presentem ací tres exemples de dietaris: un d'autor franjatí que versa sobre les veïnes terres urgellenques i ebrenques, i dos d'autors barcelonins amb temàtiques franjatines. Els presentem cronològicament segons la data de redacció. Marià Manent (Barcelona 1898–1988) va ser poeta i prosista, en especial dietarista, a més de crític literari, activista cultural i tra-

ductor de l'anglès i a través d'aquesta llengua del xinès i japonès. El text de dietari que en presentem fou escrit als seus vint-i-un anys. Gran caçador, havia vingut a les terres de l'Alta Llitera, i en descriu el paisatge de les envistes del Tossal de Sant Quilis que la presideix. Palmira Jaquetti (Barcelona 1895–Els Monjos 1963) fou poeta, compositora, folclorista i traductora del francès. De 1925 fins al 1940 va recollir cançons populars per Catalunya i Aragó per a l'*Obra del Cançoner Popular de Catalunya*, i concretament als estius de 1929 i 1931 ho va fer per les valls de la Ribagorçana d'Aneto al Pont de Montanyana. Amb motiu d'aquesta feina va redactar un esplèndid dietari. Edmon Vallès (Mequinensa 1920–Barcelona 1980), documentalista, periodista i traductor de l'italià. Formà part de la lleva del biberó i lluità a la batalla de l'Ebre. Durant el gairebé un any de lluita va redactar, tot i el perill de fer-ho, secretosament, un dietari de guerra.

Artur Quintana i Font

Iniciativa Cultural de la Franja

Publicació d'Iniciativa Cultural de la Franja

Direcció:

Ramon Mur
Artur Quintana

Consell de redacció:

Pep Espluga
Loli Gimeno
Merxe Llop
Carme Messeguer
Hèctor B. Moret
Mário Sasot

Disseny:

Esteve Betrià
Ricard Solana

Redacció

C/ Major 4
44610 CALACEIT
tempsdefranja@gmail.com

Impressió i producció

Terès & Antolín s.c.
info@teresantolin.com

Dipòsit legal: TE-57/2009

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada dels Centres d'Estudi de Parla Catalana

Del dietari *A flor d'oblit* de Marià Manent, publicat a Barcelona el 1986, p. 34-35

23 SETEMBRE [1919]

He anat a Tàrrrega i a Binèfar. Allí agafem l'auto fins a Sant Quilis. L'ermita de Sant Quilis és al cim d'una muntanya que es veu des de molt lluny. Al peu de la muntanya una gran planura, tot molt desert, i la caseta de peons caminers

on hem de viure aquests dies. [...].

Aquest matí estava núvol. Al vessant suau de la muntanya hi ha uns camps immensos d'espígol molt perfumat i hi abunda la farigola. Els bosquets d'alzines, rodones i corpulentes, recorden certs paisatges d'en Galwey.

Dels dietaris de Palmira Jaquetti publicats a Barcelona el 2001 (vol. XI) i el 2004 (vol. XIV) a Josep Massot i Muntaner: *Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Materials*

DIVENDRES, DIA 2 D'AGOST DE 1929

Sirès és a una hora d'ací [Buirà]. Ha estat difícil trobar cavalleries. Finalment ens acompanya la Roia amb dues someretes avalotades, que als pendents es precipiten darrere els còdols rodoladissos.

Aconseguim, però, d'arribar a Sirès en integritat de cos i de reeixir a convencer Triosa, que bressa el fill en un raig de sol atuïdor. Triosa, des del començ, s'abrusa en el dubte. Cobrarà? A la fi, no pot resistir més. Ens escomet, ens empaita mentre som al poble.

Ha cantat el peu de la porta. És l'únic lloc acollidor. L'interior, desert, sòrdid, cobert de parracs innobles, ocupat d'un brunzir aterridor, fosc, llefiscós.

Quan la memoria se li feia tèrbola, la deixàvem per la majordona, però ella venia contínuament a preguntar-nos si no l'estafaríem.

La majordona té una dissort per explicar, que justifica amb tota la sèrie graduada de sospirs, llàgrimes i detalls. Ens en sortim com podem, aprofitant els esculls de vida, en la seva vall de llàgrimes.

Ens presideix una Verge románica de posat escaient i cantaire; té, ultra el prestigi representatiu, la bona anomenada de 30.000 pessetes ofertes per l'últim antiquari que l'ha festejada. I és, sens dubte, la seva mà que detura el xàfec de tristícies de la majordona. Canta fins a l'arribada de nous pretendents a la talla de l'escó. Deturada forçosa, irresistible, amenitzada amb quatre motets deseperats de Triosa que "sap un parell més de cançons", i treu el cap, a temps, per la porta forana.

Triosa, sempre al portal, ens reté asseguts al carrer, damunt els còdols mal afermats i mig negats en una flonjor incon-

fusible i de la més detestable fetor. Triosa no té cadires. Escrivim fins que els primers estels ens treuen.

I aprofitem la nit per conèixer els que treballen al camp. Però els carrers són, de tota manera, intransitables.

Vol. XI, p. 43.

DIUMENGE, 16 D'AGOST DE 1931

Aulet ens ha donades dues bellíssimes cançons de Sant Josep, cantades per una dona prima i afusada, vella padrina que passa la vida sota el mantell del cel, en la guarda del ramat. I li diuen Bardaixina.

Sopeira. Els penyals emmelats de sol obren un recer callat i bla a la roureda adormida. El riu, verd, àvid de cel infinit en la pregonesa pètria, enfaixat, clos dintre el plec del congost, s'estira, manyac com una sirena. La cinta del cel tallà l'alçària en merlets lluents. L'aigua s'arremolina, oneja, com les prades que suara ens bressaven el camí en ones de perfum. Són les últimes gotes de llum meravellosa, les darreres maragdes vives, enceses de botó d'or.

Després del congost, esquerdada del cel, orgue diví, amb murs brunyits de sol i centelles, l'oliveira plateja el camí, deixa una mica de cendra damunt el record de les prades crepitants, acosta a la terra.

DILLUNS, 17 D'AGOST DE 1931

Sopeira estranya molt una recerca de cançons. Per bé que clavada a la ribera dreta del Noguera, dóna de mans al riu, parla català, però també resa i canta en castellà.

Borrella, vídua, atapeïda d'anys, canta com pot, i ens estalvia el prec. Però no en sap, mescla les cançons en el lleixiu d'una tonada descolorida. La recerca se'ns ha begut la part central del dia.

L'estulta incomprensió, la insultant acollida, que en res no faria conèixer un cristià, han vingut a mossegar-nos ací, en aquest racó al qual un congost ha privat de conèixer, d'avanzada, si no l'elegància d'una recerca espiritual, el dring del metall que premia les cançons.

El vell monestir d'Alaon és enrunat. Els sol i les pedres esparses diuen el que la manca de fe dels moridors no ha pogut servir i comprendre. L'absis s'arremora de sol. La vella porta calla. Hi ha, però, un sacerdot humil, valent i arborat d'amor per les velles pedres que guarden un Santíssim gairebé sol amb el seu ministre. Cada dia em creix més l'admiració per aquests homes ocults, que consumeixen la flor d'una vida en el fidelíssim, deseparat servei de Déu.

Llevat de Marçoleta i de la velleta mare del rector, no ha cantat ningú més en aquest poble tan gran.

Ací el sol es pon aviat. Quedem assegudes en un portal, en

espera d'una dona. La curiositat, foc irresistible, es gira de tots cantons. La malícia de Ton, però, és més forta que la curiositat i el seny, i enmig d'una rialla gruixuda, ens apedrega de mots infamants i assegura que no som a demà, que l'autoritat no ens demani la documentació.

Mitja hora més tard, Ton ens demanava perdó i allargava les mans amistoses, agraïdes de lliurar-se d'una presó que mossèn li mostrava imminent.

Mossèn, en onze anys, no havia fet cap repte particular, i avui l'«adelantat», el *soi-disant* savi Ton, ha eixit de la rectoria sense veu al coll, mansuet com una ovella, amb el cor tremolós com qui diu: "Noi, acabes ben bé de néixer".

I no ha calgut guàrdia civil

Mossèn amb una prudència i una bondat que no oblidarem, ha tornat l'equilibri al Cançoner, el nom propi a cada cosa, la claror a les estrelles.

DIMARTS, 18 D'AGOST DE 1931

Deixem Sopeira sota les oliveres voltades de vent.

Vol XIV, p. 169-171.

Del *Dietari de guerra* d'Edmon Vallès, publicat a Barcelona el 1980

DIMARTS, 3 [DE MAIG DEL 1938]

Avui Dionís fa divuit anys. On serem i què haurà passat quan els faci jo, d'ací a tres mesos? Ho hem celebrat amb xampany, faves amb carn i ... truita de faves.

P. 35.

DIUMENGE, 22 [DE MAIG DEL 1938]

Per fi va arribar l'ordre de descansar I tombats a la cuneta d'una carretera, comprimits els uns als altres per escalfar-nos una mica, com el bestiar, hem dormit unes hores. [...] En clarejar hem reprès la marxa –glaçats fins al moll de l'os– fins a un barranc molt pròxim, amb feixes de blat i oliveres. Des de feia una estona la nostra artilleria tirava per damunt nostre. La d'ells no ha trigat gaire a contestar. Estava endormiscat a recer d'un marge, panxa al sol, com un llangardaix, quan m'ha eixorivit un espetec, i una mica de terra a la cara; a la feixa de més avall i a la nostra dreta hi havia un nuvolet de pols i fum: algú demanava a crits el sanitari. De seguit han arribat altres obusos que petaven de valent dins d'aquell barranc. Tot-hom s'ha escampat per protegir-se millor. Dos o tres companys i jo ens hem posat darrera d'unes roques. Passat el cènoneig hem tornat a les feixes [...] ens hem fet una mica de resguard contra la metralla al recer d'un marge. I allà hem passat el dia mentre els canons canviaven fineses per damunt nostre. La nostra aviació ha bombardejat les línies feixistes. La seva ha comparegut a la tarda, en nombre de sis paves, però no ha actuat per aquesta zona. En fer-se fosc els feixistes han tornat a canonejar el barranc; aquesta vegada hem encaixat la cosa

amb serenitat: ningú no s'ha mogut dels seu lloc. Aquest matí hem tingut alguna baixa, a la tarda, cap.

P. 39-40.

SETEMBRE 14 [DEL 1938]

Jo vaig anar al front per darrera vegada precisament després dels atacs del 3 de setembre, en el curs dels quals vam haver d'abandonar Corbera [d'Ebre]. Les nostres línies van resistir, però una brigada independent de Carrabiners (la 143 em semblava), que enllaçava amb el meu batalló, va ésser enfonsada i per allà penetraren les tropes feixistes. Dionís va ésser ferit precisament quan, al davant de mitja dotzena d'enllaços, anava per aturar (?) la fugida dels carrabiners. Sembla que els desapareguts cal donar-los per morts perquè els feixistes –rabiosos per les baixes que sofreixen– remataven els ferits i quasi no han fet presoners. A més la mort de molts no ha pogut ésser comprovada, ja que hem hagut d'abandonar les nostres posicions.

P. 65.

20 DE GENER [DEL 1939]

El 17 vaig saber del cert que els feixistes han agafat Tarragona. Ja se'n parlava el 15. Cap sorpresa: es veia venir. Però no per això és menys desagradable. Què hauran fet els pares? I els oncles? Estic sol, sense bases (ni que siguin morals). Són a Barcelona, o per aquests camins amb les maletes a coll? De primer em sorprenia la meua tranquil·litat, però ara sento el cor feixuc.

P. 93-94.

Josep Miquel Gràcia freqüenta el cal·ligrama en molts dels seus reculls. Ací us en presentem dos d'inèdits.

**La
campana
de la veritat**

Viure el subconscient.
L'aiguabarreig d'un sol riu.
Fiar el raonament als imbècils.
Cal morir per viure eternament.
L'aigua que plou de la terra al cel.
Els sentiments d'un munt de còdols.
L'home que mira amb els ulls tancats.
Engarjolar-se per gaudir de la llibertat.
Seguir les línies paral·leles fins l'infinit.
Pensar que els déus m'explicaran la vida.
La diversitat que es concentra en un punt.
Capgirar el sentit d'una metàfora inexistent.
Llegir els versos de les cendres d'un poemari.
Estimar els altres quan no m'estimo a mi mateix.
Desig de comptar els dies amb unitats d'anys llum.
Llegir els versos de les restes d'un poemari mai escrit.
Cruspir-se una bona graellada de glaçons, ben passada.
Emborratjar el món amb l'aliquota part d'una ampolla de vi.
Només amb les contradiccions puc aproximar-me a la inabastable

Veritat

Un poema nu i buit o nou

Pel forat de la O
m'endinso en el poema,
me'l trobo despullat o buit o nou
o quinze o vint.
Qui gosarà vestir-lo de bell nou
o deu o quinze o vint?
Qui l'omplirà de versos i metàfora,
de somnis, d'emocions, d'amor o desencís?
Seran les veus de mil poetes, o potser més, cinc mil, vint mil?
I jo que hi faig endins?
Pel forat de la O surto espantat deixant el buit o el quinze o vint.
No seré jo qui ensutgi la blancor o farceixi el buit, ni vestiré el seu cos,
ni la seva aparent virginitat vull desflorar, ni el somni seu jo vull dormir.
Escrivint-li un poema mataria el seu no-res, desarmant-li el sin sentit.
Els pètals de les margarides impedeixen no ser ni sí, ni no
i una O plena és un buit envers el futur.
En perdre els diacrítics i unes dièresis –coartada només és–
també orfanetjaria el meu discurs
d'accents i punts,
i això tampoc ho vull.
I tanco el cercle: la O sense poema.
Resta el cercle tan bell, polit i net
com el no-res...!
No és cert.
Ja és ple!